דרך המלך — יתרו

פ' יתרו תר"צ

וישמע יתרו וכו' את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו, כי הוציא ד' וכו'. ונבין נא, הפסוק מתחיל למשה ולישראל (למשה עשה ד' את כל ההתגלות והאותות שהראה על ידו), ומסיים כי הוציא את ישראל ממצרים שהיא רק לישראל. וכן נבין נא עצת יתרו ואתה תחזה האם ידע יתרו יותר ממש"ר ח"ו. והלשון שאמר ושפטו את העם בכל עת, הגמ' שואלת על עושה צדקה בכל עת וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת, וגם כאן איך אפשר לשפוט בכל עת. וכן ענין קבלת התורה, והלשון ועתה אם שמוע וכו', מה ועתה, אם זה נתינת טעם מאחר שאתם ראיתם האם מי שלא ראה כל אלה אינו צריך לקבל התורה ח"ו. ומה אלה הדברים, הלא כבר אמר לו ד' כה תאמר.

אמנם איתא במדרש רבי תנחומא ויחי על הפסוק וזאת אשר דבר וכו' ויצו אותם וכו' אני נאסף אל עמי, אמר להם אם זכיתם נטפלתם בעצמי ואם לאו משאני מסתלק מן העולם אצל אבותי אני הולך עכ"ל המדרש. כי נודע שנשמת הצדיק היא בחי' אב לשאר נשמות ישראל שממנה נזונות ומאירות, כל איש ישראל יש לו נשמה פרטיית לעצמו, והצדיק נשמתו לא לעצמו בלבד רק נשמה יותר גדולה להאיר גם לשאר ישראל. והאם אין כל אחד יודע שהבעש"ט ז"ל ושאר הצדיקים ז"ל לא לעצמם בלבד רק גם לכל ישראל שהתדבקו בהם האירו, ולא לזמנם בלבד רק גם לנו ולכל הדורות הבאים טהרו קדשו והאירו. לא בסדר הנהגה בלבד שנתנו לנו איך להתנהג עשו לנו טובה וקדשו אותנו רק הם הביאו אור וקדושה לעולם וכל האוחז בו מתקדש.

אבל מפני שכל שהקדושה יותר גדולה צריכים יותר להזהר ולהשמר ולעשות מעשים יותר טובים, כמו שבמקדש היו צריכים להזהר יותר מבכל העולם אף שבכל העולם מלא כה"כ. ובמחנה לויה היו צריכים יותר להזהר במחנה שכינה עוד יותר מפני שהקדושה יתירה בה ובכל אחד מן המקומות היו דינים יתירים. כן כל הנהגות החסידות שצריכים להתנהג. לא שהאזהרות וההנהגות לבד הם כל החסידות ומי שמחקה את הנהגות החסידים ועושה כמעשיהם כבר חסיד הוא. כי העיקר הוא להכניס בקרבנו את אורם וקדושתם של הבעש"ט ושאר הצדיקים זצ"ל. וכיון שבקדושה יתירה צריכים הנהגה יותר קדושה, לכן צריכים להתנהג כפי פקודתם והנהגותיהם. וכמו שאמר דוד המלך שמרה נפשי כי חסיד אני. לא שמתנהג בדרך החסידים בלבד, רק כי חסיד אני, אני בעצמותי חסיד.

אור הצדיקים לא לעצמם בלבד היה רק לכל העולם. כמו השמש שמאיר לעולם ומי שפותח את חלונותיו האור שופע לו. כן מי שמקרב א"ע אליהם משיג קדושה ונשמה "תירה מן אור הצדיקים. לא בזמן שהיה [הצדיק] בעוה"ז בלבד רק גם עתה. ורק כשמתרחקים ח"ו מהם אז בהסתלקות הצדיקים גם אור נשמתם עולה ומסתלק מן עדה"ז. כי נודע שכל נשמה בעוה"ז א"א לה שתתקיים בלא גוף, וכנודע מהריזינער זצ"ל שלכן כל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת מפני שהחכמה שיתירה על מעשיו בלא גוף היא וא"א לה להתקיים.
וכשמתקרבים אל הצדיקים נעשים אנו גוף, ונשמותיהם ואורם וקדושתם אתנו, ואם לאו. נשמותיהם נשארות בלא גוף ועולות למעלה. וזה שמרמז המדרש, אם זכיתם נטפלתם בעצמי ואם לאו משאני מסתלק מן העולם אצל אבותי אני הולך.

ולא בפטירתם לבד רק גם בחייהם אורם לא לעצמם רק גם לכל איש ישראל, וכל שמתקרב אליהם ואוחז באורם נעשה גוף לאור הזה (וכל קדושת הצדיק מתרבה ככל שמוסיף אור, הוא והם נעשים גוף אחד בקדושה אחת גדולה), ואם אין מקבלים מהם, אז חלקי האור שעולים מעבודתם וקדושתם נסתלק למעלה. וזה שאיתא בתולדות יעקב יוסף פשט אחד על הפ כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם, לכן גמר חסיד היינו הצדיק. מפני שפסו אמונים מבני אדם. והחילוק הוא רק בזה. שכ"ז שגופו של הצדיק בעצמו קיים אז עכ"פ הקדושה שיכולה להתקיים בגופו נתקיים בעוה"ז ורק התוספת מסתלק, וכשגם גופו נסתלק אז כל קדושתו מסתלקת, משאני מסתלק מן העולם אל אבותי אני הולך.

ואפשר זה רמז המד"ר בפ' אמור, כשהראה ד' למש"ר דור דור ושופטיו וראה את שאול שנופל במלחמה, שאל מש"ר מלך ראשון שעתיד לעמוד על בניך ידקר בחרב. למה אמר הלשון דוקא מלך ראשון. ואם אינו ראשון אינו צריך לחיות. ולמה דוקא בחרב ולא שאל בכלל ימות בלא עתו. אבל בנ"י לא חטאו בעגל רק הערב רב אמרו אלה וכו' ישראל. כפי' רש"י, והע"ר שהם היו נמוכים טענו שמשייר גדול ונשגב מכפי השגותיהם וא"א להם להכניס את קדושת משה בקרבם ולהעשות גוף לנשמה היתירה שלו, ולא רצו ולהעלות א"ע רק מיאנו במש"ר ואמרו עשה וכו' אשר ילכו לפנינו, שיהיה לפי מצבם, כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו שגדול מהם, וכמו שרואים גם עתה אנשים שכל מה שמדברים אליהם בעניני עבודה הם משיבים אין זאת למעני גדול הוא ממני, והם רוצים לשכב תמיד בהביצה שלהם ולא להתעלות מאומה רק שילכו לפנינו, (רק שבנתיים יינוס וימכרום עשו את העגל כמו שאיתא בזוה"ק). ואמר מש"ר ואם אין מחני נא. כי נשארה נשמתו בעוה"ז בלא גופים וזה א"א.

והנה חז"ל אמרו ששקול שמואל כמשה ואהרן שנאמר משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו, לכן זאת היתה גם טענת ישראל שדרשו להם מלך אף שהיה להם שמואל הנביא אז, אבל אמרו שהוא גדול מהם רק שלא התטפשו כמו יינוס וימכרום אשר בהערב רב לעשות עגל חייו רק רצו במלך, וד' אמר לו לא אותך מאסו כי אותי שלא רצו בקדושה יתירה כנ"ל. נמצא ששאול המלך נשמתו היתירה היתה לפי

דורו, לא גדול הרבה מהם כשמואל הנביא רק כפי מצבם, לכן כשהראה ד' למש"ר דור דור ודורשיו שדרשו חז"ל דור לפי דורשיו ודורשיו לפי הדור וראה את שאול שהוא ג"כ היה לפי הדור וכפי שבחרו להם במקומו של שמואל שהוא גדול מהם, שאל מש"ר מלך ראשון שעתיד לעמוד על בניך ידקר בחרב, בשלמא אם היה גדול מהם יכול להיות שימות בלא עתו כיון שנשאר בלא גוף כמו שאמר מש"ר ואם אין מחני נא. אבל שעתיד לעמוד על בניך וכפי מדתם והם הגופים לקדושת נשמתו ומתאחדים בו רק שהוא הראשון שממשיך את הקדושה. אך לכאורה יכול להיות שנהרג מקללתו של דוד שאמר (שמואל א' כ"ו) כי אם ד' יגפנו או יומו יבא או במלחמה ירד ונספה. וקללת חכם אפי' על תנאי בא לכן נהרג בחרב במלחמה. אבל הגמ' אומרת שאמר הקב"ה לדוד אלמלי אתה שאול והוא דוד אבדתי כמה דוד מפניו. היינו שנולד שאול במזל שיכנע לפני מזלו של דוד, והנה נודע שהא דאמרו בגמ' אין מזל לישראל היינו לרבים אבל ליחיד יש מזל. וכמו ברחב"ד שאמר לו ד' שיפטר ושוב יולד במזל של עשירות, נמצא שבאם היה שאול איש לעצמו או גדול מן העם שלא יוכלו הם להכניס קדושתו בהם והוא איש לעצמו בלבד, אז משועבד הוא למזל והיה יכול ליפול מקללתו של דוד, משא"כ מלך ראשון וכו' על בניך שהם בחרוהו כפי מדתם ידקר בחרב, הלא לרבים אין מזל לישראל.

נחזור להנ"ל. אור הצדיקים לא לעצמם בלבד הוא רק גם לכלם שהיו דבוקים בהם. ויש בעולם העליון שמוליכין את האיש בדרך שאינו יודע בחושך וצלמות ופתאום והנה אור מאיר לפניו, מאין הוא האור אור של נשמת הצדיק היא, וכן בעוה"ז יש שהאיש ישראל מרגיש בקרבו עליה בקדושה ועבודה ברצון ומחשבה וזאת היא התגלות קדושת צדיק שהיה לפניו שמתעורר עתה בו, והרי זה כעין ענין עיבור הצדיקים שאיתא מהאר"י ז"ל. והיא בחי' ומתיר אסורים ומקיים אמונתו לישני עפר. כי קדושת ישראל שטמונה בו במחצלת של קנים ומכוסה בגשמיות שלא די שאינו עובד בה את ד' עוד כופף אותה לעשות בה דברים נמוכים היא בחי' מלך אסור ברהטים, שהמלך כביכול אסור בזיקים כנודע והיא בחי' גלות השכינה שהיא בגלות אצלנו. וכנ"ל לפעמים מתעורר ומתגלה הקדושה ע"י נשמות הצדיקים שהיו מכבר בעולם וקדושה זו יוצא מבית האסורים שכפופה לרשות הגשם. מתיר אסורים ע"י שמקיים אמונתו לישני עפר.

והמדרש אומר לעולם הזקנים מעמידים את ישראל. כי זקן זה שקנה חכמה. כי יש מי שיש בו חכמה בינה ודעת של קדושה ולא שקנה מעצמו רק מן אור הצדיקים שמאירים בו. ואינו נקרא זקן רק מי שקנה מעצמו. וזקנים אלו מעמידים את ישראל על שמאירים להם בזה ובבא.

לכן האיש שמעיין להכיר את דרכי הצדיקים קדושת דרך הבעש"ט הרבי ר"ב הרבי ר' אלימלך וכו' וצ"ל ומכיר אותם לפי שכלו ומצבו. יכול לפעמים לדעת בעת עליותו איזה מין התעוררות נתעורר בו עתה מאיזה צדיק באיזה דרך. בזה שמכיר איזה התעוררות באיזה אופן עבודה נתעורר בו עתה, וכשמרגיש את דרך ההתעוררות צריך להתחזק באותה עבודה, ואם לאחר איזה זמן מרגיש התעוררות בענין אחר בעבודה יכיר איזה הארת דרך צדיק זו היא ויתחזק גם בה. ומי שאור צדיקים הראשונים מאירים בו והוא מתקדש על ידיהם ומוסיף קדושה גם מעצמו כפי דרכיהם, אז ממשיך אור קדושת הצדיק גם לו וגם לחבריו, ויכול לעשות גם עתה ממנו ומחבריו חברייא קדושה של הרבי ר' בער זי"ע וכדומה.

ואפשר זה רמז המדרש שאמר על הפסוק שאמר ד' למש"ר אנכי אלקי אביך אלקי אברהם וכו' שפתח גם באלקי אביך שהוא עמרם, ואומר המדרש שבקול אביו נתגלה לו. ואח"כ אמר לו ד' בפיתוי באתי אליך. כי המדרש אומר טירון היה משה בנבואה אז, שהיתה התחלתו בנבואה. לכן כנ"ל ההתגלות היתה יכולה להיות ע"י אור אביו שהיה קרוב אליו.

וזה הרמז וישמע יתרו את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ד' את ישראל ממצרים. כל העולם שמעו את המופתים רק ליתרו נכנסה הקדושה והאירה את לבו, ואומר הפסוק לא שהיה ראוי יתרו טרם שנתגייר שאורו של משה רבינו יכנס בו וישיג מקצת מן המקצת מאורו של משה, רק שנכנס זאת בו על ידי ישראל, אור של משה בישראל ואור ישראל נכנס בו והאיר והעלה אותו לקדושת מש"ר. וישמע וכו' למשה, מה עשה ד' למשה לא יציאה לחירות שהרי גם במצרים לא עבד. התגלות הקדושה עשה ד' למשה, ואיך שמע ואת יתרו ע"י כי הוציא ד' את ישראל ממצרים. ע"י ישראל שהאירו בו היה יכול לזכות לאורו של משה שיאיר בו. לכן גם העצה של ואתה תחזה רק יתרו היה יכול ליתן. כי מש"ר לא חשב שישראל יפלו ולא יוכלו לקבל אורו. וחשב שכמו שמאיר להם עתה, גם תמיד יאיר להם וכמו שבאמת כן יהיה גם לעתיד כנודע מראשי תיבות מה שהיה הוא שיהיה ר"ת משה שגם אז ינהיג את ישראל, אבל יתרו ראה וידע מעצמו שיכול להיות שלא יזכה האיש לאורו של משה ואמר לו ואתה תחזה צדיקים שעכ"פ בהם תאיר אתה' והם יאירו בישראל. ואז ושפטו את העם בכל עת גם כשח"ו יפלו.

ואפשר זה גם ענין של קבה"ת כי כבר דברנו שקבלה צריכה להיות תמידית שתמיד צריכים לקבל חדשות בתורה. פשוט לקבל ע"ע שמירה יתירה בכמות ובאיכות ואופן עשייתה. וגם לקבל בכל פעם קדושה יתירה. וזה תלוי ברוח האיש. אם רוח הקדושה שבו רב אז דוחה אותו תמיד לקדושה יתירה. ואם לאו שוכב הוא, כשלומד פשוט די לו בפשוט הכי פשוט ואינו מרגיש דחיפה להכנס יותר בעמקי התלמוד וכן בעניני עבודה. וכשמאירים לו הצדיקים באורם אז אור הקדושה הזה דוחף אותו לקבל תמיד. וזה שאמר ד' לישראל כה תאמר וכו' ועתה אם שמוע וכו' כשתשמעו עתה אז והייתם וכו' וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר, אתה גוי הקדוש, אל בנ"י שאתם תהיו לגוי קדוש. ותמיד תדבר לכל שאר ישראל ותאיר להם שיקבלו תמיד גם הם.